

A MÁNDI TEMPLOM

Ezen Isten Háza épít tetett a régi Templomnak helyére a N. Mándi Reformata Sz. Ekkle sia tulajdon költségével kezdődött építése a Fel céges K Consilium enge delméből 1787 dik Esztbe végződött 1790 ben. Isten Ditsőségére.
Die 20 Sepbe

Amikor a mándi református templom középmezőjére, az úgynevezett „koporsó”-ra ráfestették ezt a föliratot, bizonyára nem gondolták, hogy a frissen elkészült templom évszázadokat ér majd meg, s hogy kétszáz év után múzeumba települ, Szentendrére.

Nagy időt nem is jósolhattak neki, hiszen a helyén korábban álló fatemplom is rövid életű volt. Az előző templom építésének pontos idejét nem ismerjük, az 1730-as egyházi följegyzések azonban már említik, hogy állapota romladozó. Mennyezetkazettáit a 200 éve épített templomban újra felhasználták, s ezek festési stílusából most orra lehet következtetni, hogy az öreg templom az 1600-as évek közepén készülhetett. Vagyis száz évnél valamivel tovább állt. Ezt látszik hitelesíteni az úrasztali fölszerelések egyik legdíszesebb darabja, egy ónkanna, amely az „In anno 1673 Die 30 Ma Mándi Mihali Czi.” föliratot viseli. Talán föltételezhetjük, hogy a benne foglalt évszám megegyezik a korábbi templom építésének dátumával. Véleményünket alátámasztja az a tény, hogy a templomi fölszerelés két óntála 1789-es és 1793-as évszámú, tehát az új templom építése táján ajándékozták őket az egyháznak.

A mándihoz hasonló régi fatemplomok néha még a száz évet sem érték meg. Viszonylag gyors pusztulásuk oka elsősorban az, hogy ugyanolyan anyagokból, hasonló szerkezettel készültek, mint a parasztházak. Szatmárban, az akkor még szinte érintetlen erdőségekből hatalmas fagerendák kerültek ki, ezekből ácsolták az épület vázát. A földre óriási talpgerendákat fektettek, gyakran minden alapozás nélkül, néha azonban a sarkok alá kődarabokat helyeztek. A talpgerendákba függőleges oszlopokat erősítettek, ezek közeit befönték, és kívülről betapasztották sárral.

A mándi templom építői az egyszerű szerkezetet keresztirányú kötésekkel rögzítették. Ezek a mives kötések nemcsak szilárdították, díszítették is az épületet. Számos korabeli templom tervén látható, hogy az oszlopok és kötések külső felületét nem tapasztották be. Felépítésekor a mándi templom gerendaváza is látható, és nem voltak még karzatok. A templomot azonban

építése után nem sokkal átalakították. Az ok: az 1800-as évek elején a környéken sok fatemplomot lebontottak, és a helyébe időtálló téglatemplomot emeltek. E változás hatására módosították a mándiak s templomuk külső megjelenését. Beapasztották és lemeszelték a vázszerkezetet, imitálva a rangosabb kőtemplomokat.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeumban a templomot ebben az utóbbi állapotában állították fel. A XIX. század második felében a templom bejárata elé egy előcsarnokot építettek, ezt a késői toldalékot is elhagyták a szentendrei felállításkor. A templombelső restaurálása során, a festett táblák letisztításakor tárultak fel a régebbi templomból származó XVII. századi festett mennyezetkazetták.

A mándi tereplom, a parasztácsok és templomfestők emléklése - hiteles fezmájában, XIX. század eleji állapotába visszaállítva - a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum középkori települési formát őrző felső-tiszavidéki tájegysége falunagijában áll.

BALASSA M. IVÁN

(Múzsák, múzeumu magazin 1978/2)